

Голові разової спеціалізованої вченої
ради ДФ 20.051.234
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства, професору,
завідувачу кафедри
дизайну і теорії мистецтва
Чуйку Олегу Дмитровичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента

Підгурного Івана Станіславовича, кандидата мистецтвознавства, завідувача
кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана
Огієнка,

на дисертаційну роботу Петріва Романа Степановича на тему «Візуальні практики
об'єктів мистецької спадщини в культурному просторі України кінця XX –
початку XXI століття», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
(галузь знань 02 Культура і мистецтво)

Актуальність теми дослідження Дисертація Р. С. Петріва присвячена
вкрай своєчасній проблематиці — комплексному мистецтвознавчому аналізу
візуальних практик об'єктів мистецької спадщини України в епоху докорінних
цифрових та соціокультурних трансформацій. Автор слушно наголошує, що
мистецька спадщина входить у культурний простір не сама по собі, а через
систему візуальних практик: музейну експозицію, каталогізацію, 3D-
моделювання, цифрову фіксацію та архівування.

Особливої актуальності робота набуває у воєнному контексті (2014–2025
рр.), коли питання цифрової документації, атрибуції та превентивного
збереження перетворилися з суто музейного завдання на питання культурної
безпеки та національної суб'єктності. В умовах, коли значна частина

українського музейного фонду увійшла у фазу війни без належного цифрового обліку (що автор влучно визначає як «парадокс запізненої готовності»), теоретичне і практичне осмислення механізмів оцифрування та репрезентації є життєво необхідним для галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Актуальні питання культурології: теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 9 від 01 листопада 2022 р.).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертант опрацював репрезентативну джерельну базу, яку систематизовано у шість функціональних груп, що охоплюють класичну теорію образу (Е. Панофський, Г.-Г. Гадамер), теорію візуальної культури (В. Дж. Т. Мітчелл, Н. Мірзоєв), українську музеологічну і пам'яткоохоронну думку (Л. Прибега, Р. Маньковська), міжнародні нормативні документи щодо цифрового документування (Лондонська хартія, стандарти NDSA) та сучасну емпірику воєнного часу.

Методологічний апарат дослідження вирізняється комплексністю. Автор продуктивно адаптує іконологічний метод до аналізу об'єктів у цифровому середовищі, поєднуючи його з порівняльно-типологічним та кейс-методом (аналіз платформ Google Arts & Culture, Sketchfab, ініціатив Skeiron, Backup Ukraine, SUCHO тощо). Це дозволило отримати достовірні й науково аргументовані результати.

Наукова новизна результатів дослідження та їх наукова обґрунтованість. Новизна дослідження полягає у формуванні цілісної мистецтвознавчої концепції, яка об'єднує доцифрові та цифрові форми роботи зі спадщиною в єдине поле візуальних практик. Серед найвагоміших результатів, що становлять особистий здобуток здобувача, слід виокремити:

- Розробку чотирирівневої моделі візуальних практик (презентаційно-фіксаційний, аналітично-документаційний, інтерпретаційно-контекстуальний, трансмісійно-відтворювальний рівні) та її співвіднесення з шестирівневою моделлю об'єкта спадщини.

- Авторське розширення іконологічного підходу Е. Панофського за рахунок введення трансмісійно-відтворювального рівня, що дозволяє аналізувати не лише готові твори, а й процесуальність передачі живої майстерності у декоративно-ужитковому мистецтві.

- Введення в науковий обіг низки інноваційних концептів, що точно описують сучасний стан українського культурного поля: «парадокс запізнілої готовності», «ілюзія достатності», «архів як зброя», «room 3D model» (у технічному та культурному сенсах) та «деколонізаційна перекаталогізація».

- Розробку нормативно-діагностичної чотирикомпонентної моделі критеріїв якості візуальних практик (мистецтвознавча повнота, технічна відповідність, процедурна автентичність, інституційна відповідальність).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Теоретичне значення дисертації визначається тим, що вона формує цілісний інструментарій для оцінки якості візуальних і цифрових репрезентацій спадщини, долаючи розрив між технологічним описом оцифрування та класичним мистецтвознавчим аналізом. Практична цінність полягає у можливості застосування розроблених моделей (зокрема режимів превентивної, аварійної та післявтратної документації) у діяльності музейних, реставраційних та архівних інституцій. Матеріали можуть бути використані при розробці методичних рекомендацій з 3D-документації, а також у підготовці фахівців зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» в частині дисциплін, що стосуються комп'ютерної графіки та віртуального моделювання.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і додатків.

У **першому розділі** ґрунтовно проаналізовано історіографію, розроблено понятійний апарат і визначено тришарову модель автентичності (культурну, матеріально-технічну, процедурну).

Другий розділ присвячено концептуалізації рівневої моделі практик і об'єкта, а також історичній реконструкції доцифрового пласта (1985–2010 рр.) і цифрового повороту (2000–2022 рр.). Важливим є висновок про структурну асиметрію: випередження експозиційно-інтерпретаційної діяльності над аналітично-документаційною.

У **третьому розділі** автор майстерно тестує свою модель на конкретних кейсах образотворчого (К. Білокур, М. Примаченко), декоративно-ужиткового (косівська, опішнянська кераміка, петриківський розпис) мистецтва та архітектурної спадщини (Софія Київська). Доведено, що культурно адекватна документація є комбінованою (поєднання 3D-сканування, RTI-зйомки, відеофіксації).

Четвертий розділ розкриває інституційні форми збереження (архіви, цифрові платформи) та пропонує остаточну модель оцінки якості візуальних практик.

Список використаних джерел та повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях. Список використаних джерел (142 позиції) є репрезентативним і відображає належний рівень опрацювання наукової літератури з проблематики дослідження; оформлення списку відповідає вимогам ДСТУ 8302:2015. За темою дисертації здобувачем одноосібно опубліковано 7 наукових праць: 3 статті у фахових виданнях України категорії «Б» та 4 тези доповідей на наукових конференціях.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. У ході аналізу змісту дисертаційної роботи Р. С. Петріва порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, текстових запозичень без посилань, фабрикацій та фальсифікацій) не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи науковий рівень та практичну значимість дисертації Р. С. Петріва, вважаємо за доцільне висловити кілька зауважень та міркувань дискусійного характеру:

- У третьому розділі, присвяченому документації декоративно-ужиткового мистецтва, автор слушно наголошує на важливості 3D-сканування та RTI-зйомки для передачі фактури й об'єму виробу (на прикладі робіт О. Бахматюка). Проте поза увагою дослідника залишився потенціал інтеграції таких 3D-моделей у середовища доповненої (AR) та віртуальної (VR) реальності. Їх застосування могло б суттєво розширити комунікативний та освітньо-реставраційний рівні візуальних практик.
- У роботі переконливо обґрунтовано концепт аварійної масової фіксації («poor 3D model») через ініціативи на зразок Backup Ukraine. Однак варто було б детальніше розкрити, яким чином ці «швидкі» моделі в подальшому можуть конвертуватися у професійні реставраційні пайплайни. Чи можлива їхня програмна оптимізація та ретопологія для використання у фаховій підготовці реставраторів?
- Вводячи авторське поняття «деколонізаційна перекаталогізація» для опису кураторської роботи 1990-х – 2000-х рр., дисертанту варто було б більш чітко розмежувати інструментарій цієї практики в класичних (доцифрових) музейних реєстрах та сучасних цифрових базах даних, оскільки алгоритми семантичного пошуку суттєво змінюють саму механіку такої перекаталогізації.
- У тексті зустрічаються окремі стилістичні та редакційні недоліки, які, втім, не впливають на загальне позитивне враження від дослідження.

Зазначені зауваження мають здебільшого характер наукової дискусії, не знижують високого науково-теоретичного рівня роботи і не спростовують її головних результатів.

Висновок. Дисертація «Візуальні практики об'єктів мистецької спадщини в культурному просторі України кінця XX – початку XXI століття» є самостійним, завершеним та інноваційним науковим дослідженням, яке вирішує важливе науково-практичне завдання концептуалізації та оцінки якості оцифрування і репрезентації культурної спадщини.

За актуальністю теми, обсягом проведених досліджень, обґрунтованістю висновків і науковою новизною дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами), не містить ознак порушення академічної доброчесності.

Здобувач Петрів Роман Степанович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Опонент:

Завідувач кафедри образотворчого і
декоративно-прикладного мистецтва та
реставрації творів мистецтва
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
кандидат мистецтвознавства

Іван ПІДГУРНИЙ